

Na pomoc autorům

Recenzní kritéria hodnocení příspěvků v redakci časopisu Pedagogická orientace

V redakcích většiny odborných a vědeckých časopisů prochází příspěvek zasláný k publikování tzv. *recenzním řízením*, jímž má být posouzena jeho kvalita. Jedná se o osvědčený a (zatím) nejlépe vyhovující prostředek evaluace, kterým se redakce snaží zajistit dobrou úroveň svého periodika, a tím i jeho renomé v příslušné odborné komunitě. Smysl a poslání tohoto svébytného autoregulačního systému spočívá v tom, že recenzní řízení umožňuje zajistit, aby byla(-y):

- zaručena objektivita prezentovaných poznatků;
- certifikovány vědecké poznatky;
- respektovány etické principy pravdivosti a čestnosti;
- chráněna profesionální nezávislost autora a příslušné vědecké komunity.

Ve snaze po zkvalitnění příspěvků zasílaných redakci a po racionalizaci jejich redakčního a recenzního řízení předkládá redakce časopisu svým potenciálním přispěvatelům několik stručných informací a rad týkajících se jak celkové koncepce obsahu jednotlivých kategorií příspěvků, tak i požadavků na jejich formální podobu.¹

Pro účely redakčního řízení jsou příspěvky rozvrženy do šesti kategorií:

- A) teoretické statě;
- B) empirické studie;
- C) přehledové studie;
- D) diskusní příspěvky;
- E) zprávy;
- F) recenze.

Níže uvedená hodnotící kritéria se projeví jak při koncipování a literárním zpracování příspěvku, tak při jeho posuzování v recenzním řízení. Mohou tedy pomoci jak autorům, tak recenzentům jejich příspěvků. Pro hodnocení

---

¹ Jsme si vědomi, že k ideálnímu výsledku vede dlouhá cesta. Proto jsme připraveni pomoci především začínajícím autorům, kteří se budou chtít na takovou cestu vydat. Další informace pro autory na <http://www.cpbs.cz/infaut.htm> (Pozn. red.)

příspěvků v kategorii A–D je možno formulovat několik **obecných kritérií, jež by měl mít na zřeteli i autor:**

- aktuálnost problematiky;
- soulad názvu příspěvku s abstraktem a obsahem;
- výstižnost definování pojednávaného tématu (problematiky);
- vymezení konceptuálního rámce a stanovení aspektů pro pojednání problému;
- způsob, jakým je problém pojednán (způsob výkladu), jasnost a srozumitelnost sdělení;
- rozvržení pojednání a jeho logická posloupnost;
- adekvátnost a aktuálnost uváděné literatury a pramenů;
- způsob využití informačních zdrojů (práce s literaturou);
- identifikovatelnost informačních zdrojů, úplnost a přesnost bibliografických údajů;
- jazyková kvalita: respektování pravopisné normy, formulační a stylistická úroveň;
- respektování etických principů a norem;
- formální úroveň.

Specifická kritéria hodnocení

A. Teoretické statě

- originalita a novost prezentované teorie;
- způsob, jakým je teorie pojednána;
- zakomponování teorie do stávajícího teoretického systému oboru;
- význam pojednávané teorie pro daný obor a předpokládaná míra jeho ovlivnění;
- způsob, jakým je pojednáno o aplikovatelnosti a praktickém využití teorie.

B. Empirické studie

- definování výzkumného problému;
- aktuálnost a relevance výzkumu;
- výzkum jako reakce na požadavky teorie nebo praxe oboru (společenská objednávka);
- historická reflexe téhož (nebo obdobného) výzkumu;
- formulace cíle výzkumu;
- zpracování výzkumného projektu;
- stanovení hypotéz a jejich adekvátnost vzhledem k výzkumným cílům;
- volba výzkumného pole (populačního segmentu etc.) a vhodnost vybraného vzorku;
- způsob zjišťování, škálování, měření a porovnávání výzkumných dat;

- adekvátnost a spolehlivost použitých metod sběru dat a kontrola jejich kvality;
- způsob popisu použitých metod;
- úroveň analýzy shromážděných dat a jejich evaluace;
- kvalita diskuse a interpretace výsledků výzkumu;
- adekvátnost a kvalita sdělení výsledků a závěrů výzkumu;
- prezentace výzkumné dokumentace.

C. Přehledové studie

- úplnost prezentovaného přehledu;
- způsob kompletování a zdůvodnění zvoleného aspektu pro systemizaci přehledu;
- pramenná (nejen literární) identifikovatelnost jednotlivých oddílů pojednávané problematiky nebo jejich vývojových etap.

Evaluační proces, jímž procházejí příspěvky těchto tří kategorií, má své specifika. Také nároky na jejich zpracování mají své zvláštnosti. Nejvyšší nároky jsou kladeny na autora *teoretické statě*. Kromě hlubokých a povšechných znalostí svého oboru a přehledu jeho teorií musí prokázat vysoký stupeň abstraktního a analytického myšlení a schopnost „vertikálně orientovaného“ vhledu.

Charakteristickým rysem *empirické studie* je její těsná provázanost s konkrétními jevy reálného světa, které jsou předmětem výzkumu. Jejím cílem je (na rozdíl od teoretické statě) dospět ke konkrétním zjištěním, získaným specifickými výzkumnými metodami. Pro autora této kategorie příspěvku je důležité uvědomit si, že jeho kvalitu určuje míra objektivity a reliability prezentovaných výsledků a jejich metodologická ověřitelnost.

Od *přehledové studie* čtenář očekává, že získá komplexní přehled o genezi, podstatě a vývojových a historických proměnách jevu, který je předmětem studie. Hypoteticky jím může být kterýkoli edukologický jev či problém (kategorie, pojem, teorie aj.). Kvalitně zpracovat ji může autor jen tehdy, získá-li o pojednávaném jevu dostatek znalostí a zkušeností a je-li s to analyticky proniknout k jeho jádru a přehlédnout ho v horizontálně rozprostřeném pohledu z různých aspektů a se syntetizujícím nadhledem. Je zřejmé, že tento druh příspěvku má (v porovnání s jinými) výrazný historizující charakter a patří k autorsky nejnáročnějším.

D. Diskusní příspěvky

- formulace názvu a jeho stimulační potence (provokativnost);
- neotřelý způsob prezentace problému (budí zájem čtenáře?);
- formulace evokující potencionální diskusi a oponenturu.

Také koncepce a literární zpracování *diskusního příspěvku*, jehož prvotní funkcí je probudit zájem o určitý jev a vyprovokovat čtenáře k reakci, má své zvláštnosti. Bez dobré znalosti terénu, společenských potřeb a orientace v současných trendech oboru, do jehož teritoria diskutovaný jev spadá, bez tvůrčího, kritického a nekonvenčního myšlení, ale také bez intuice a formulační nápaditosti se autorovi jen obtížně podaří probudit zájem čtenářů do té míry, aby vstoupili do diskuse, a reagovali tak na jeho způsob vidění. Měl by se proto snažit zvýraznit i novost a aktuálnost jevu (problému), se kterým před čtenáře předstupuje.

E. Zprávy

- aktuálnost a informační komplexnost;
- přehlednost, stručnost a jasnost sdělení;
- dokumentační vybavenost a odkaz na další informační zdroje.

F. Recenze

- význam a postavení recenzovaného díla v systému příslušného vědního oboru;
- informace o širším interdisciplinárním a společenském kontextu spisu;
- bibliografická identifikovatelnost díla²;
- informace o koncepci díla a řešení pojednávaného problému;
- úplnost informací o problematice, obsahu a struktuře spisu;
- výstižnost a preciznost sdělení myšlenkové podstaty díla;
- zhodnocení z hlediska metodologického;
- postupy uplatňované při analýze myšlenkového přínosu díla (úroveň analýzy);
- prezentace kritických postřehů, názorů a připomínek (úroveň argumentace);
- jazyková (formulační) stránka recenze;
- komplexní kritické posouzení díla (hodnotící soud);
- informace o potenciačních uživatelích recenzovaného spisu.

Vladimír Spousta

---

²Pravidla pro sestavení bibliografických citací byla publikována v Pedagogické orientaci roč. 2001, č. 1